

(familiares, servientes). To je početak oligarhijskoga vladanja u Hrvatskoj, koje je potrajalo sve do 1348., kad je tek kralju Ludoviku I. uspjelo, da slomi snagu hrvatskih velikaša, dok je to u Ugarskoj već prije proveo otac njegov Karlo I. Pored Krčkih knezova (Frankapana), koji su 1225. dobili uz modrušku županiju još i Vinodol, ističu se Bribirski knezovi od plemena Šubića, na čelu im knez Gregorije, onda Svačići s knezom Domaldom, gospodari županije cetinske, i Kačići s knezom Maldučom, gospodari Omiša i čitavoga primorja od ušća Žrnovnice kod Spljeta do ušća Neretve. Radi prvenstva u Spljetu došlo je do krvave borbe između Gregorija i Domalda, u kojoj Domald konačno podleže, dok je opet Malduč sa svojim Omišanima zadavao tako ljutih udaraca primorskim gradovima, a naročito Spljetu, da je papinski poslanik Akoncije morao posredovati mir (1221).

Uto se herceg Bela opet zavadi s ocem i postade (1226) njegovim vladarom, dok ga mladi brat naslovni galički kralj Koloman zamijeni 1226. u hrvatskom herceštvu. Kralj i herceg (rex et dux) Koloman nastojaše da primiri Hrvate, no ipak ne postiže mnogo, bar u prvi kraj, ma da je otac njegov Andrija još pod konac Belina hercegovanja imenovao (1225) dva bana, jednoga za „čitavu Slavoniju“ (totius Slavoniae) do Gvozda, a drugoga za Hrvatsku i Dalmaciju (banus de maritimis partibus).¹ Hrvatskim nezadovoljnicima stade na čelo knez Domald od plemena Svačića i započe na kopnu i moru građanski rat, u kojem konačno podleže (1229). Tek sada mogao je Koloman da svrne pažnju svoju na Bosnu, gdje je tada vladao ban Matej Ninoslav (1230—1250). Koloman poželi da izravno svojoj vlasti podvrgne i Bosnu pa stoga se uze miješati u njezine nutarnje prilike, što mu olakša ponovo procvalo bogomilstvo, pače i sam ban Ninoslav bješe gorljiv mu privrženik. Toga radi prepusti kralj Andrija vrhovnu pasku nad Bosnom sinu Kolomanu, a tu odluku potvrdi i papa Grgur IX., a onda uze herceg hrvatski u njoj djelovati krstom i mačem. Kad provale vojske hercegove u Bosnu, ban Ninoslav i bogomili prigrle katoličku vjeru, našto se Koloman vrati natrag (1234). No tek što je herceg s vojskom ostavio Bosnu, i ban i njegovi podanici povrate se krivovjerju. Od toga se vremena

¹ Slavonija se dotada obično zvala „banatus“, kad je njome upravljao ban, ili „ducat“, kad je u njoj vladao herceg (dux); sada je prozvana „regnum“ (kraljevina), jer joj je stajao na čelu kralj (rex) Koloman. Prvi put nalazimo taj naziv 1232. (Smičiklas, Cod. dipl. III, 369).